

O'ZBEK VA KOREYS TILIDAGI HIKOYALARDA FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING BERILISHI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6527144>

Narzullayeva Elnura Marat qizi.

*O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi
2-bosqich magistranti*

Annotation. *It is known that the phraseological structure of language is a peculiar phenomenon, which is manifested in the creation of a figurative image of reality using the spiritual experience of phraseological units associated with the cultural traditions of the language community. . The article discusses the semantic issues of phraseological units, the connotative side of the meaning of phraseological units.*

Keywords: *Phrase, comparative phrase, phraseological unit, semantic analysis, synonym phrase.*

Annotatsiya. *Ma'lumki, tilning frazeologik tarkibi o'ziga xos hodisa bo'lib, bu o'ziga xoslik frazeologik birliklarning til jamoasining madaniy an'analari bilan bog'liq bo'lgan ma'naviy tajribasi yordamida voqelikning obrazli tasvirini yaratishida yaqqol namoyon bo'ladi. Maqolada frazeologik birliklarning semantika masalalari, frazeologik birliklar ma'nosining konnotativ tomoni ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Ibora, qiyosiy ibora, frazeologik birlik, semantik tahlil, sinonim ibora.*

Lingvistika sohasida frazeologiya bu tasvirlovchi so'zlar masalan idiomalar, frazeologik fe'llar va leksikologik birliklarning boshqa turlarini o'rganuvchi fan bo'lib, bunda so'z birikmalarining tarkibi ma'nolari orqali umumiy ma'noni bilib bo'lmaydi. Frazeologizmlar mustaqil birliklar sifatida qo'llaniladi. Masalan koreys tilidagi «입에 거미줄을 치다» iborasi och qolmoq ma'nosida ishlatiladi. So'zma so'z tushunadigan bo'lsak, «og'ziga o'rgimchak to'r to'qimoq», deb tarjima qilinadi. Frazeologizmlar har bir millatning madaniyatidan kelib chiqib yaratiladi va bitta qolipga tushadi. Masalan, oyog'ini qo'lga olmoq iborasi shoshilmoq ma'nosida ishlatiladi. Aslida iboralar bir so'zga teng bo'lolmaydi.



Frazeologik birliklar tuzilmaviy tashkil etilishi, mazmuni va funksional-stilistik mansubligi jihatidan o'zaro bir-biridan farqlanadi. Quyida koreys tilidagi iboralarning bir nechtasini o'zbek tili bilan solishtirib o'rganib chiqamiz.

물고기(의) 밥이되다 – baliqlarga yem bo'ldi. (suvga yiqilib o'lmoq ma'nosini bildiradi)

Misol: «**멀쩡하게 나갔던 사람이 물고기 밥이되었더니 믿어지지 않아요**»

Butun boshli inson suvga yiqilib o'lganiga ishonolmayapman.

기름밥(을) 먹다 - «zavod yo fabrikada orqali tirikchilik qilmoq» ma'nosida keladi. Misol: «**기름밥을 먹고 사는 놈이 언제 돈을 모으겠어요**» «Zavod orqali kun ko'radigan kishi qachon pul yig'ardi-yu.»

Shuningdek, koreys tilida **김치** bilan bog'liq shunday ibora bor: **김치국(물) 부터마시다**- sherigining fikrini hisobga olmasdan o'z fikri bilan ish tutish, uni fikri bilan hisoblashmasdan o'z qarori bilangina ish tutish ma'nosini ifodalaydigan mazkur ibora koreys xalqi kundalik turmushida keng qo'llaniladigan iboralar sirasiga kiradi.

Misol: «**그렇게 김치국물부터 마시다가 일이 뜻대로 되지 않으면 그 절망을 어떻게 감당하려고 그러냐**» - Bunday sheriging bilan maslahatlashmasdan faqat o'z qaroring bilan qilingan ish aytganingdek bo'lmasa buning oqibatini qanday qilib bo'yningga olasan?»

Koreys tilida **떡** bilan bog'liq iboralar ham anchagina:

떡을 만들다 - ishni buzmoq.

Misol: «**별것도 아닌 녀석이 절 난처 만들다가 이겨 놓은 경기를 떡을 만들어 놓았다**»

Arziydigan biror narsani bilmaydigan bolapaqirlar o'ziga ortiqcha baho berishgani sabab yutilayotgan musobaqani beliga tepishdi(buzib qo'yishdi)

그림의 떡 iborasi amalga oshmaydigan, yoki amalga oshishi qiyin bo'lgan narsa haqida gapirganda ishlatiladi.

Misol: «**그 여자는 나에게 그림의 떡이야. 일찍 포기하는 게 좋아**»_Bu qiz men uchun bir xomxayol. Undan ertaroq voz kechganim ma'qul.



누워서 떡먹기 – bajarilishi lozim bo'lgan ishning osonligi haqida gapirilganda ishlatiladi.

Misol: «그 정도 뛰어 넘는 것은 누워서 떡먹기이다» Bunaqa yugurib o'tish juda oson.

미역국을 먹다 –Aslida 미역국-tug'ilgan kunda tanovul qilinadigan ovqat, biroq ushbu so'z ibora ko'rinishida kelsa imtihondan yiqilish ma'nosini ifodalaydi. Misol: «올해가 취업 정년인데 마지막 시험에서 미역국을 먹었다» Bu yil ish boshlamoqchiydim-u, imtihondan yiqildim-da.

구들장을 지다 - uyda ishsiz bekor yotmoq. Aslida, 구들장- ondol(uyni isitish pechi)dagi tutun o'tish yo'li ustiga qo'yiladigan katta tosh.

Misol: «일이 틀어졌다는 소문이 나돌때부터 그는 구들장을 지고 살았다» Ish qisqarishi haqidagi mish-mish chiqqanidan beri uyda bekor yotibdi.

놀부의 환생 - boshqalarning yaxshi narsalariga hasad qilish. Mazkur ibora «Xinbu va Nolbu» erkagidagi hasadgo'y Nolbu obraziga ishoradir.

Misol: «남이 잘 되는 꼴을 보지 못 하니 아무래도 그는 놀부의 환생인가 보다»

«O'zganing yutug'ini ko'rolmaydigan hasadchiligidan naq Nolbu tirilib kelgandek bo'ldi».

마당을 빌리다 - so'zma-so'z tarjima qilinganda «hovlini qarzga olib turmoq» lug'aviy ma'nosini bildirsa-da, iboraning ma'nosi ilgarigi zamonlarda kuyovning kelin xonadoniga borib to'y bazmini o'tkazishidan kelib chiqqan.

국수를 먹다 - so'zma-so'z «kuksuni yemoq» ma'nosini bildirsa-da ibora sifatida «turmush qurmoq» ma'nosida ishlatiladi. Bu xuddi o'zbek tilidagi «qachon boshingni ikkita qilamiz» degan iboraga mos keladi.

Misol: «이 봐 이 형 언제 국수를 먹여줄거야? 너무 뜸들이지 말고 할거면 빨리 결혼해»

Li Bua-I aka qachon uylanisiz? Uylanmoqchi bo'lsangiz orqaga surmasdan uylana qoling-da.

Koreys tili grammatikasining eng muhim xususiyati shundaki, har qanday gap bo'lagi fraziologik birlik bo'lib keladi. Bunga misol qilib koreys xalqining mashhur asarlaridan biri “Xinbu va Nolbu” ertagini keltirishimiz mumkin. Bu ertak XVII-XVIII



asrlarda yozilgan. Asarda frazeologizmlarning ot+fe'l, fe'l+fe'l shakllari juda ko'p uchradi. Ammo koreyslarda eng ko'p tarqalgan frazeologizmlardan ot+fe'l shakli hisoblanadi. Asarda ham ushbu shakl ko'p uchradi. Misol uchun:

«관청을 찾다»- hokimiyatni topmoq ya'ni hokimiyatga yo'l olmoq

Ushbu ot+fe'l shaklidagi frazeologizmlarning asarda qo'llanish jarayoniga e'tibor qaratib,ularni tahlil qilib ko'rsak:

«그러자 놀부는 호랑이같이 날뛰며 호령을 하였다 » - Nolbu jahl otiga minib yo'lbarsdek o'kirdi. Bu yerda «호령을하다»- so'zma-so'z tarjima qilinsa «baqirib qichqirmoq» degan ma'noni ifodalaydi, biroq tarjimada «yo'lbarsdek o'kirdi» deb bersa ham bo'ladi.

«홍부는 간절하게 애원 하였다» - Xinbu qattiq o'tinib so'rabdi.

«그러나 놀부 아내는 심보가 더고약 했다 » - Lekin Nolbuning xotining yuragi judayam yomonlashibdi.

Bu yerda «고약하다»- so'zma-so'z tarjimada «xunik ko'rinmoq», «yomon ko'rinmoq» deb tarjima qilinadi, biroq ushbu o'rinda tarjimani «yomonlashmoq» tarzida ham berish mumkin.

Ko'pgina frazeologik birliklar erkin so'z birikmalaridan farq qilmaydi. Rasmiy tuzilishiga ko'ra ular jumlar va iboralar bilan mos keladi. Koreys tilida biz jumla modeliga ko'ra tuzilgan 15 turdagi frazeologik birliklarni uchratishimiz mumkin:

1. oddiy keng tarqalmagan taklif modeliga ko'ra;
2. bir umumiy a'zoli sodda gap;
3. ikki umumiy a'zoli sodda gap;
4. murakkab gap;
5. qo'shimcha ergash gapli murakkab gap;
6. ergash gapli murakkab gap (ustunlik band);
7. tobe sababli murakkab gap;
8. shart ergash gapli murakkab gap;
9. ergash gapli murakkab gaplar;
10. ergash gapli va darajali murakkab gaplar;
11. ergash gapli murakkab gap;
12. ergash gaplar modelida;
13. bevosita nutqli gap modelida;
14. so'roq gap modelida;



15. salbiy taklif modelida.

Har bir xalqning o'ziga xos frazeologizmlarini tarjimada berishda o'ta ehtiyotkorlik talab etiladi. Ba'zan so'zning o'zi emas unga mos keluvchi ekvivalent tanlab olinadi. Koreys millatiga xos bo'lgan frazeologizmlarning o'rni beqiyos. Negaki, frazeologizmlarda shu xalqning o'ziga xos urf-odat va madaniyati aks etgan bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Usmanova Sh. O'zbek va turk tillarida somatik frazeologizmlar: Filol.fan.nomz...diss.-Toshkent. 1998.
2. 고영근,우리말 문법론, 집문당2008
3. 권옥 외, 중학생이 되기 전에 꼭 읽어야 할 만화 국어 교과서2, 속담과 관용구, 서울: 스콜라,2009

